

Güvenlikli Siteler Arası Rekabet: “Ahlâklı Kapitalizm”in Kimlik Üzerindeki Etkisi

*

Gated Communities against Each Other:
How “Moral Capitalism” Shapes Their Identities

Başak Tanülkü

Özet

Bu makalede güvenlikli sitelerin dış dünya, özellikle de diğer sitelerle ilişkileri incelenecektir. Ana akım literatürde güvenlikli sitelerin daha çok çevre köy/belde belediyeleriyle ilişkileri araştırılırken, diğer sitelerle ilişkileri az çalışılmış bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla, İstanbul’da aynı şirket tarafından inşa edilen iki güvenlikli sitede yapılan alan çalışması sırasında toplanan veriler kullanılacaktır: Göktürk’teki İstanbul İstanbul ve Ömerli’deki Kasaba. Alan çalışması sırasında site sakinleriyle yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. İlk olarak farklı güvenlikli siteleri tercih sebepleri ve bunların dış dünya ile ilişkileri incelenmiştir. İkinci olarak da, 1980’li yıllardan sonra daha da vahşi bir hale bürünen üst sınıf içi rekabet tartışılarak, site sakinlerinin kimliklerini, kendini “iyi ahlak” ve “sıcak ilişkiler”le gösteren “ahlaklı kapitalizm” üzerinden kurmaları açıklanmıştır. Sonuç olarak, makale, ahlakın kapitalizmde sınıfsal pozisyona bağlı oluştuğunu göstererek, Lamont’un “sembolik sınırlar” (1992) teorisine katkı yapacaktır.

Anahtar kelimeler: *güvenlikli siteler, kapitalizm ve ahlak, sınıf ve ahlak, sembolik sınırlar*

Abstract

This paper examines gated communities’ interactions with the outside realm, particularly with the other gated communities. The mainstream literature has mainly examined gated communities’ relations with nearby villages/towns occupied by local people, while underestimating their relations with other gated communities. For this purpose, the paper will use data from a field work conducted in two gated communities built by the same developer company in İstanbul: İstanbul İstanbul, located in Göktürk and Kasaba, in Ömerli. The field work comprises semi-structured in-depth interviews with residents in these two communities. This paper will analyse residents’ motives for preferring to live in different gated communities, and their relations with other gated communities. By discussing the competition within upper classes which has intensified since the 1980s, this paper will demonstrate how residents establish their identities around “moral capitalism” by emphasizing “good” morality and “warmer” relations. Findings and discussion will contribute to Lamont’s “symbolic boundaries” (1992) approach by showing that morality is associated with class position embedded in capitalism.

Keywords: *gated communities, capitalism and morality, class and morality, symbolic boundaries*

Giriş

Bu makalede, güvenlikli sitelerde yaşayan sakinlerle yapılan görüşmeler yoluyla, Türkiye’de 1980’li yıllardan sonra daha da belirgin hale gelen ve medyada da sıkça tartışılan üst sınıf içi rekabet incelenecektir. 1980’li yılların popüler “yuppie”¹ ve “maganda”² terimleri, 1990’ların “Beyaz³ ve Siyah⁴ Türklerin” çatışması, 2000’li yıllarda yükselen İslami burjuvazi ve özellikle AKP iktidarıyla gündeme gelen “merkez ve çevre” arasındaki çatışma ve bununla beraber “mahalle baskısı”⁵ terimleri aslında üst sınıfları da kapsayan büyük bir toplumsal değişimi özetlemektedir. Özellikle Anadolu kökenli sermayenin yükseldiği bu dönemde, bu terimler, daha çok üst sınıf içi ayrışmayı kültürel kapital, sosyal köken ve dini farklılaşma üzerinden tanımlamaktadır.⁶ Fakat, bunların yanı sıra, 1980’li yıllardan sonra yaşanan değerler erozyonu da çok önemli bir farklılaşma kriteridir: O dönemde kamuyu meşgul eden bankerler skandalı, hayali ihracatçılar, köşedönmeçiliğin ve “celebrity” kültürünün popülerleşmesi, üst sınıf içi çatışmada gelir elde etme biçimini önemli bir ayrışma biçimi haline getirdi.⁷

Güvenlikli siteler bu rekabetin neresindedir? Aralarında benzerlik, farklılık ve rekabet var mıdır? Güvenlikli sitelerin her biri farklı grupları mı temsil etmektedir? Ana akım literatürde, güvenlikli sitelerin dış dünyadan kopuk, izole yaşamlar sundukları ileri sürülmektedir. Bu nedenle güvenlikli siteler arası ilişkiler az çalışılmış bir alan olarak

¹ Yuppie kavramı yerini zamanla “yeni orta” ya da “üst orta sınıf” kavramlarına bıraktı. Yuppie konusunda daha çok bilgi için bkz. Kozanoğlu (1993).

² Maganda terimi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Öncü (2000), Şimsek (2005) ve Kozanoğlu (1993).

³ Beyaz Türk terimi ilk olarak gazeteci Ufuk Güldemir tarafından kullanılmıştır. Gazeteci Serdar Turgut’un da aynı konu hakkında yazıları vardır. Beyaz Türk kavramı, “elit”den farklı anlam da taşıyabilir: elit daha çok üst kültürel normları taşıyan kişi, Beyaz Türk ise daha tüketim kültürüyle iç içe geçmiş bir kişiyi andırır. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz., Tanülkü (2010). Beyaz ve Siyah Türkler konusunda daha fazla bilgi için, bkz. Sümer (2003).

⁴ Sekman’a (2003) göre, “Siyah Türkler” kavramı, daha çok bastırılmış kişileri temsil ederken, “Beyaz Türkler” iyi eğitim alan kişiler olarak tanımlanıyor.

⁵ Şerif Mardin’in kullandığı bu terim son yılların en popüler kavramlarından biridir.

⁶ Bu konuda daha detaylı bilgi için, bkz. Tanülkü (2010).

⁷ Rantın derin bir analizi için, bkz. Boratav (2005).

ortaya çıkmaktadır. Çalışma bu yaygın kanıyı sorgulamaktadır. Bu amaçla İstanbul'un farklı yerlerinde bulunan iki güvenli site – Eyüp Belediyesi'ne bağlı olan, Göktürk'teki İstanbul İstanbul ve Çekmeköy Belediyesi'ne bağlı olan Ömerli'deki Kasaba – alan araştırması gerçekleştirilmiş ve site sakinleriyle yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Sakinlere komşularıyla ve diğer güvenli sitelerle ilişkileri ve yaşadıkları siteyi tercih sebepleri sorulmuştur.

Makale kimlik oluşumunu inceleyecek ve Türkiye özelinde ortaya çıkan ve daha çok kültürel ayrışma dinamikleriyle açıklanan üst sınıf içi farklılaşmayı sınıfsal ayrışma dinamikleriyle birleştirecektir. Alan çalışmasından toplanan veriler Lamont'un (1992) "sembolik sınırlar" (*symbolic boundaries*) teorisi yardımıyla yorumlanacaktır. 1980'li yıllardan sonra daha da artan üst sınıf içi rekabet tartışılarak, site sakinlerinin "iyi ahlak" ve "sıcak ilişkiler" kriterlerini kullanarak kendilerini diğer sitelerden ayırmaları ve bu yolla "ahlaklı kapitalizm" in sınırlarını çizmeleri açıklanacaktır. Makale, ahlakın sınıfsal pozisyona bağlı oluştuğunu göstererek, Lamont'un teorisine katkı yapacaktır. Sonuçlar, sadece güvenli sitelerle sınırlı kalmayıp, daha genel anlamda ahlaklı ve kurallara uygun bir kapitalizmin kimlik oluşumuna etkisini de gösterecektir. Makale, ilk önce literatürü tartışacak ve güvenli sitelerin farklı ülke ve bağlamlarda ortaya çıkmalarının sebeplerini açıklayacaktır. Bu bölümde özellikle site dışı ilişkilere eğilen araştırmalara bakılacaktır. Daha sonra güvenli sitelerin Türkiye'de ortaya çıkmalarının sebeplerini ele alan ve bunları üst sınıf içi çatışmaların göstergesi olarak tartışan araştırmalardan bahsedilecektir. Sonraki bölümde araştırma soruları, yöntemi, araştırmanın öncekilerden farkı ve literatüre katkısı tartışılacaktır. Bunu, İstanbul İstanbul ve Kasaba hakkında açıklama izleyecek ve en son bölümde veriler analiz edilip "ahlaklı kapitalizm" üzerinden kimlik oluşumu açıklanacaktır.

1. LİTERATÜR

1.1. Güvenlikli Siteler: Farklı Tarihsel Bağlam ve Bölgelerde Ortaya Çıkışı

Güvenlikli siteler benimsenen teorik altyapıya ve yönteme göre farklı biçimlerde tanımlanmaktadır.⁸ Yeni ve kapsamlı bir tanımlama Roitman (2010: 33) tarafından yapılmıştır: güvenlikli siteler, birbirine benzer insanların bir arada yaşamayı seçtikleri, kamusal alanın özelleştiği, dışa kapalı, yüksek kaliteli konutları barındıran, sakinlerine çeşitli olanaklar ve hizmetler sunan, düzenli olarak aidat ödenen ve içerideki hayatı (davranış ve inşaatı) kontrol etme amacıyla kurallar koyan birimler tarafından yönetilen projelerdir. Banliyöleşmenin bir devamı sayılabilecek güvenlikli siteler, dünyanın değişik bölgelerinde sınıfsal eşitsizlik ve güvenlik endişeleri sebebiyle ortaya çıkan, yeni orta ya da üst orta sınıfların, neoliberal küreselleşmeyle birlikte son 30 yılda olumsuz anlam kazanan, büyük kentlerden kaçma isteklerinin simgeleri olarak nitelendirilmektedirler (Asiedu & Arku, 2009; Caldeira, 2000; Coy & Pohler, 2002; Davis, 1998; Glasze & Alkhalayal, 2002; Jurgens & Gnad, 2002; Low, 2003; Graham & Marvin, 2001; Miao & Zhen, 2009; Rivadulla, 2007). Gelişmekte olan ülkeler bağlamında, Batılı değerlerin yerli konut pazarları üzerindeki etkileri de çok önemlidir (Webster, Glasze & Frantz, 2002: 318): Guaynabo, Porto Rico'da belediyenin Amerikan söylemlerini kullanarak kent pazarlama kampanyası başlatması ve bu sayede inşaat şirketlerini çekmeye çalışması (Suarez-Carrasquillo, 2011) ve Çin'de Batılı sembollerle tasarlanan güvenlikli sitelerin paket halinde pazarlanması ve markalaşması (Wu, 2010) örnek olarak gösterilebilir.⁹

1.2. Güvenlikli Siteler ve Dış Dünya

Güvenlikli siteler, özellikle erken dönem araştırmalarda, genelde sosyomekânsal ayrışmanın yeni biçimi ve elit ve/veya üst sınıfların kentten kaçışının birer sembolü olarak görülmüşlerdir. Bu bağlamda güvenlikli

⁸ Bu konuda yapılan son uluslararası konferans hakkında daha fazla bilgi için bkz., "Re-Interpretation/Transformation of Territorial Boundaries" (İstanbul, 8-11 Eylül 2011). <http://www.gatedcommunities.istanbul2011.itu.edu.tr/> (22/01/2012).

⁹ Güvenlikli sitelerin tasarımını ve farklı topluluklar için nasıl inşa edilip pazarlandıklarını analiz eden erken bir örnek için, bkz. Tanülkü (2008).

sitelerin dışarıyla ilişkileri yoktur ya da varsa da sınırlıdır (Blakely & Snyder, 1997; Caldeira, 2000; Graham & Marvin, 2001; Lang & Danielsen, 1997; Pow, 2009; Soja, 2000).¹⁰ Güvenlikli siteler sosyal açıdan topluma kapalı ve kamusal alanın özelleştiği konut projeleridir (McKenzie, 1994). Hedef kitleleri, gelir, kültür, eğitim, meslek ya da yaş grubu açısından homojen gruplardan oluşur (Glasze & Alkayyal, 2002; Atkinson & Flint, 2004; Rivadulla, 2007). Güvenlikli sitelerde gündelik yaşamı katı bir şekilde kontrol edip düzenleyen kurallar vardır (Atkinson & Blandy, 2009). Bütün bu özellikleri nedeniyle güvenlikli siteler, içeridekiler ve dışarıdakiler arasındaki çatışmayı körüklemekte ve “öteki” kavramını mekânsallaştırarak sosyal ayrışmayı daha da arttırmaktadır (Roitman, 2010: 36).

Fakat güvenlikli siteleri daha geniş bir bağlama oturtan ve dünyanın çeşitli yerlerinde, güvenlikli sitelerin yakınlardaki yerleşim bölgelerinde neden oldukları ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi değişimleri inceleyen araştırmalar da vardır [Accra, Gana (Asiedu & Arku, 2009); Pekin, Çin (Giroir, 2003); Santiago, Şili (Sabatini & Salcedo, 2007; Salcedo & Torres, 2004); Pilar, Arjantin (Roitman & Phelps, 2011); Florida, ABD (Ross, 2000); İstanbul, Türkiye (Robins & Aksoy, 2000)].¹¹ Öte yandan, Güney Afrika’daki bir araştırmada gösterildiği gibi, güvenlikli sitelerin dışarıyla ilişkileri karşılıklı olmaktan çok, yerli halklara çeşitli şekillerde yapılan yardımlar sonucu tek taraflıdır (Lemanski, 2006). Bu araştırmalarda, dışarıyla ilişkiler sadece yerli halklar açısından çalışılmış, diğer güvenlikli sitelerle kurulan ilişkiler ve bunun sonucunda ortaya çıkan çatışmalar ve bunların sebepleri araştırılmamıştır. Yine de bu araştırmalar, güvenlikli sitelerin dışarıyla ilişkilerini analiz ederek, bunun olumlu ve olumsuz sonuçlarını göstermiş, böylelikle güvenlikli siteleri daha geniş bir bağlama oturtmuşlardır.

¹⁰ Webster, Glasze ve Frantz (2002), güvenlikli siteleri analiz eden üç ana akımdan bahseder: birincisi, güvenlikli siteleri sosyo-mekânsal ayrışmanın örneği, ikincisi değişen zevk ve değerlerin sembolü, üçüncüsü de kurumsal bir evrim olarak görüyor.

¹¹ Ayrıca, güvenlikli siteler, dışarıyla kurdukları ilişkiler sonucu, siyasi çatışmalara da neden olabiliyorlar. Buna örnek olarak, Tanülkü (2012) İstanbul’daki güvenlikli siteler hakkındaki araştırmasında, laik görüşlü sakinlerden oluşan sitelerin İslamcı siyasi aktörlerle çatışmaya girebildiklerini göstermiştir. Bu araştırma, dışarıyla kurulan hiyerarşik ilişkileri sorgulamış, yerli halkların, güvenlikli siteler üzerindeki etkilerini de incelemiştir.

1.3. Türkiye Örneği

• 1980'li Yılların Siyasi ve Ekonomik İklimi

Türkiye'de güvenlikli sitelerin 1980'li yıllarda ortaya çıkışının ardında birkaç faktör yatmaktadır: büyük inşaat şirketlerinin yerli pazara girişi (Işık & Pınarcıoğlu, 2005; Keyder, 2000; Öncü, 1988; Sönmez, 1996), büyük şehirleri küresel şehirlere çevirmek isteyen büyük sermayenin, iç siyasi gelişmeler sonucu avantajlı duruma gelmesi (Öktem, 2005), kentten uzak yeni bir hayat tarzı arayışında olan yeni orta ve/veya üst orta sınıfların ortaya çıkışı (Ayata, 2002; Bali, 2004; Bartu, 2002; Danış, 2001; Özkan Töre & Kozaman Som, 2009; Şimsek, 2005) ve kentsel arazinin bir rant kaynağına dönüşmesi (Öncü, 1988; Sönmez, 1996) en önemlileridir.¹² Güvenlikli sitelerin ortaya çıkışı, 1980'li yılların ekonomik ve siyasi iklimiyle uyumlu olan daha farklı bir banliyöleşmeye denk düşer (Kurtuluş, 2005a). Yerel yönetimlerdeki siyasi reformlar büyükşehir belediyelerinden bağımsız hareket eden ve yeni konut projelerinin inşasına izin veren belde belediyelerinin kurulmasına yol açmıştır (İnal Çekiç & Gezici, 2005; Perouse & Danış, 2005). İstanbul özelinde, Boğaziçi'ni, kuzey ormanlarını ve temiz su havzalarını yerleşime açan bu süreçte kentsel planlama terk edilmiştir (Ekinci, 1994; Sönmez, 1996).

Yukarıda sayılan faktörlere ilaveten, 1980'lerden başlayarak yaşanan siyasi ve sosyal değişimlerle birlikte büyük kentler olumsuz anlam kazanmıştır (Keyder, 2000). Bu durum, özellikle kent merkezinden uzak, müstakil bir evi üst sınıflar için statü sembolü haline getirmiştir (Öncü, 1999). Ayrıca, İstanbul için bir dönüm noktası olan 1999 Marmara Depremi yüksek inşaat kalitesiyle yapılan ve Kuzey Anadolu Fay Hattı'ndan uzak yerleşim yerlerine talebi arttırmıştır (Danış, 2001). Güvenlikli siteler, yukarıda sayılan kentsel problemlerin aksine, bireysel bir hayat, çeşitli hizmet ve güvenlik vaat etmektedirler (Alver, 2007; Ayata, 2002; Bali, 2004; Bartu & Kolluoğlu, 2008; Çınar, Çizmeci & Köksal, 2006; Şenyapılı, 2003).

¹² Güvenlikli sitelerin kent içi örnekleri de var. Fakat bu makalede güvenlikli siteler kentten kaçış bağlamında ele alınıyor.

• **Güvenlikli Sitelerin Hedef Kitleleri ve Üst Sınıf İçi Rekabet**

Güvenlikli siteler, daha çok 1980’li yıllardan sonra sermaye birikimi yapan grupları (Bali, 2004: 111-112); ya da genellikle 35–45 yaş arası, özellikle finans sektöründe çalışan üst orta ya da üst gelir gruplarını (Bartu, 2002: 85) hedef almaktadırlar. Güvenlikli sitelerin başka bir hedef kitlesi de ailelerdir (Alver, 2007; Ayata, 2002; Danış, 2001; Perouse & Danış, 2005). Ayrıca, 1980’li yıllarda daha da artan laik gruplar ve İslamcı hareket arasındaki çatışmanın (Bali, 2004; Bartu, 2000; Keyder, 2000) bir yansıması olarak laik kimlik taşıyan sakinlerin tercih ettiği Kemer Country (Geniş, 2007), ya da Ankara Kuru Sitesi gibi örnekleri de vardır (Ayata, 2002).

Güvenlikli siteler aynı yaş grubu, gelir düzeyi, eğitim, meslek ve kültürel kökeni paylaşan sakinlerin ortak hayat tarzları sayesinde cemaat hayatı da sunar. Fakat cemaatleşme, genellikle güvenlikli site sakinlerinin homojen gruplar olarak algılanmalarına neden olur. Literatürde, güvenlikli siteler içi çatışmalara bakan çalışma yok denecek kadar azdır. 1980’li yıllardan sonra daha da belirgin hale gelen üst sınıf içi rekabet, özellikle eski ve yeni zenginler arası çatışma bağlamında, birkaç çalışmada tartışılmıştır (Arolat, 2003; Bali, 2004; Bora & Erdoğan, 2005; Erman, 2001; Kozanoğlu, 1993). Bu konu, güvenlikli siteler literatüründe, daha çok sakinlerin kültürel kökenleri bağlamında ele alınmıştır (Alver, 2007; Ayata, 2002; Danış, 2001; Kurtuluş, 2005a, b; Perouse & Danış, 2005). Örneğin Kurtuluş (2005b), üst sınıf içi çatışmayı Beykoz Konakları ve Kemer Country karşılaştırması üzerinden inceler ve 1980’li yıllardan sonraki kültürel ayrışmada, Avrupai değerleri benimseyen yerleşik üst sınıfların Kemer Country’yi, yeni zenginlerin ise Beykoz Konakları’nı tercih ettiğini belirtir (Kurtuluş, 2005b).

2. YÖNTEM VE KAPSAM

2.1. Araştırma Soruları ve Yöntem

Dünya literatüründeki boşluğun yanı sıra Türkiye’de de üst sınıf içi rekabet konusunda araştırma azdır. Olanlar da genelde kültürel kapital ve sosyal köken odaklıdır. Bu konuyu daha iyi analiz edebilmek için karşılaştırmalı bir perspektife ihtiyaç vardır. Genelde, güvenlikli sitelerin dışarıdan kopuk olarak algılanmasının en önemli sebeplerinden biri kul-

lanılan yöntemden kaynaklanmaktadır. Türkiye literatürü, özellikle İstanbul (Danış, 2001; Geniş, 2007; Kurtuluş 2005a, b) ve Ankara (Ayata, 2002; Dündar & Özcan, 2003; Şenyapılı, 2003) odaklı vaka incelemelerinden oluşur.¹³ Bu araştırmalar konu hakkında derin bilgi vermelerine rağmen, karşılaştırmalı bir perspektiften yoksun oldukları için, küçük bir topluluğun gündelik hayatını ve ilişkilerini genelleştirme eğilimine girerler.¹⁴ Yapılan çalışmalarda, güvenlikli sitelerin hem kentle, hem de diğer güvenlikli sitelerle ilişkileri incelenmemiştir. Genelde çalışmaların ilgisi güvenlikli sitelerin alt sınıflarla ilişkilerine odaklanır. Bu nedenle sitelerin kendi aralarında ne gibi stratejilerle ve neden o şekilde ayrıştıklarını açıklamakta yetersiz kalırlar. Bu çalışma, literatüre iki açıdan katkı sağlayacaktır:

- Yöntemsel olarak, iki farklı güvenlikli siteyi karşılaştırarak, güvenlikli sitelerin birbirlerinden farklılaştıklarını ve bu nedenle genelleştiremeyeceklerini ve karşılaştırmalı çalışmalar yapılmasının gerekliliğini gösterecektir.

- İlişkisel bir bakış açısıyla, güvenlikli site sakinlerinin dışarıdaki siteleri algılayışlarını inceleyerek kendilerini nasıl konumlandıklarını ve farklılaştırdıklarını gösterecek ve sınıf içi kültürel ve sembolik sınırlar literatürüne katkıda bulunacaktır.

Bu makalede, "ilişkisel sınırlar-*relational boundaries*" kavramının kullanılması önerilecektir. Bu yolla, güvenlikli sitelerin dışarıdan kopuk değil, dışarıyla ilişki kurarak ayrıştıkları ve farklı gruplar için farklı strateji geliştirdikleri öne sürülecektir. Bu yaklaşım, özellikle batı yazınına son yıllarda egemen olan "kulüp/*club*" teorisinden de, 3. dünya yazınına egemen olan "sosyo-mekânsal" ayrışma perspektifinden de bağımsız, güvenlikli siteleri kentsel bağlama oturtma amacını güden bir perspektiftir.¹⁵ Yöntemsel ve kapsam olarak bu çalışma, Türkiye'deki ve dünyada-

¹³ Son yıllarda yapılan araştırmalar, Türkiye'de Kocaeli, Bursa ve İzmir gibi daha küçük kentlere ve KKTC'deki kentlere de eğilmiştir. En son konferans için bkz. "Kapalı Siteler: Ulusal Konferans" (İstanbul, 4-5 Mart 2010) <http://www.kapaliyerlesmeler.itu.edu.tr> (22/01/2012).

¹⁴ Roitman, Webster ve Landman (2010) genelde literatürdeki araştırmaların, sosyal, mekânsal ve kurumsal farklılaşma perspektiflerinden birini benimsediğini, bunun aksine, karma yöntemleri kullanan ve böylelikle vaka incelemelerinin kısıtlılığını ve sözel/sayısal veriler arasındaki ayrımı yok eden, disiplinler arası bir yöntemi benimsemenin gerekliliğini vurgularlar.

¹⁵ Kulüp teorisi hakkında daha fazla bilgi için bkz., Giroir (2003), Le Goix & Webster (2008), Lee & Webster (2006) ve Webster (2002).

ki diğer örneklerinden ayrılmakta ve güvenli siteleri dışına çıkararak, sakinlerin dışarıyla ilişkilerini sorgulamaktadır. Makalede, sakinlerin kendi aralarında ve çevrelerindeki diğer sitelerle ilişkilerini analiz etmek ve üst sınıf içi ayrışma dinamiklerini daha iyi anlayabilmek için, şu soruların yanıtları aranacak:

- Güvenli sitelerde oturan sakinlerin komşularıyla ve diğer sitelerle ilişkileri;
- Daha önce yaşadıkları mahallelerde ilişkileri;
- İstanbul İstanbul ve Kasaba'yı diğer sitelerle karşılaştırmaları ve bu siteleri tercih sebepleri.

2.2. Alan Araştırması

Bu soruların yanıtını bulmak için İstanbul'un farklı semtlerinde aynı inşaat şirketi tarafından inşa edilen Avrupa yakasında, Eyüp Belediyesi'ne bağlı Göktürk Köyü'ndeki İstanbul İstanbul ile Anadolu yakasında, Çekmeköy Belediyesi'ne bağlı, Ömerli Köyü'ndeki Kasaba seçilmiştir. Burada, Göktürk ve Ömerli'nin de yaşadığı değişimden bahsetmek gerekiyor: Belde Belediyesi'nin broşüründeki bilgilere göre, 1980'li yıllara dek çok değişmeyen Göktürk, o dönemden itibaren arazilerinin inşaat şirketlerine satılmasıyla 1993 yılında belde ve 1994 seçimlerinden sonra da belediye olarak çalışmaya başlamış. Bu yıllardan sonra, 1999 depremi İstanbul'un kuzeyindeki araziler için bir dönüm noktası olmuş ve bu arazilerin rant değerini arttırmış. Bu yolla Göktürk beldesi, büyük ve daha küçük ölçekli inşaat şirketlerinin konut projeleri inşa ettiği bir beldeye dönüşmüş (Esen, 2007). Bu değişim, Göktürk'ün nüfusuna da yansımıştır: 1993'de 1500 olan nüfus, 2006'da 15,000'e çıkmıştır. 2006 yılı itibarıyla, Göktürk'teki güvenli site sayısı 30'dan fazladır (Rieniets, 2007). Göktürk'ün aksine daha yavaş ve küçük çaplı bir değişim geçiren Ömerli, 1999 yılında belde belediyesi statüsü kazanmıştır. Kasaba'da yaşayan ve o dönemde Ömerli Belediyesi'nde çalışan ve yardım kampanyalarında aktif rol alan bir sakin, 2006 itibarıyla, Ömerli'de 6 adet site olduğundan bahsetti (P14). 2009 yerel seçimlerinden sonra Göktürk ve Ömerli Belediyeleri lağvedilmiş ve Eyüp ve Çekmeköy Belediyeleri'ne bağlanmıştır.

Alan araştırması Haziran-Eylül 2005, Temmuz-Eylül 2006 ve Temmuz-Ağustos 2007 aylarını kapsayan dönemde gerçekleştirilmiştir. Her

iki siteden, 14'er olmak kaydıyla, 28 sakinle görüşülmüş ve açık uçlu yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Alana ve sakinlere erişmek için kartopu tekniği kullanılmıştır. Böylelikle, hem genel olarak üst sınıflarla (Nader, 1972) hem de güvenlikli sitelerle ilgili çalışmalarda (Kurtuluş, 2005b) karşılaşılan erişimle ilgili olası sorunlar azaltılmıştır. Sitelerin genel nüfusunu temsil eden bir örneklem elde edebilmek amacıyla farklı kişilerle bağlantı kurulmuştur. Sonuçta, İstanbul İstanbul ve Kasaba'nın nüfusunu yansıtan iki örneklem elde edilmiştir. Ancak, mülakatlar yaz aylarını kapsamasına rağmen, görüşme yapılan sakinlerin büyük çoğunluğu (İstanbul İstanbul'da üç, Kasaba'da tek kişi dışında), daha çok zaman ayırabildikleri için, kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların kimliklerini korumak amacıyla, isimleri "P" olarak kodlanmış ve sırasıyla numaralandırılmıştır. Ayrıca, Göktürk ve Ömerli ziyaretlerinde, yerli tarihle ilgili bilgi edinilmiş ve niteliksel veriyi güçlendirecek, çeşitli görsel malzeme toplanmıştır.

2.3. Kapsam

İstanbul İstanbul ve Kasaba, yeni orta ve üst orta sınıfları hedefleyen ve Göktürk ve Ömerli köylerini birer belde belediyesine dönüştüren süreçte ortaya çıkan konut projelerine örnektir. İki site de dışarıya kapalı, içeriye girmenin izinle bile zor hale getirildiği, kapılarında güvenlik elemanlarının yer aldığı konut projeleridir. Profesyonel yönetici takımı tarafından yönetilen sitelerde, ev sahipleri, belli sürelerde oy verip yönetimi denetler ve aynı zamanda yönetim tarafından belirlenen kurallara tabidirler. Bu iki vakanın seçilmesinin nedeni, Kemer Country, Acarkent ve Beykoz Konakları gibi popüler örneklerin aksine daha önce çalışılmamış örnekleri incelemektir. Bir başka neden ise, Koray İnşaat Şirketi tarafından inşa edilmeleridir: sektördeki arz tarafının araştırılmasını olanaklı kılan ve iki vakanın ortak paydası olan şirket, daha önceleri başta Ankara ve İstanbul olmak üzere çeşitli konut projeleri, AVM'ler ve iş yerleri inşa etmiş, ayrıca yurtdışında Rusya, Suudi Arabistan ve Azerbaycan gibi ülkelerde de faaliyet göstermiştir.¹⁶ Aynı şirket tarafından inşa edilmelerine rağmen, iki vaka, hedef kitleleri, mimari özellikleri, arazi büyüklükleri, rek-

¹⁶ Koray Şirketler Topluluğu'nun web sayfası hakkında daha fazla bilgi için bkz. <http://www.koray.com> (16/12/2011).

lamlarda ve diğer görsel medyada kullanılan dil açısından farklılık gösteriyor ve literatürde de tartışılan, “niş” üretimini andırıyor. Bu farklılıklara rağmen, İstanbul İstanbul ve Kasaba’da yaşamaya başlamadan önce tüm sakinler İstanbul’un genelde batılı, laik ve üst ya da üst orta sınıfların yaşadığı ve en yüksek gelir düzeyine sahip Nişantaşı, Etiler, Ulus, Bebek ve Kadıköy, Caddebostan ve Suadiye gibi ilçe ve mahallelerinde ikamet ediyorlardı.¹⁷

• *İstanbul İstanbul*

İstanbul İstanbul, Koray İnşaat Şirketi ve Yapı Kredi Bankası’nın işbirliğiyle yapılmıştır.¹⁸ İlk fazı Ocak 1999-Ocak 2002 arasında, ikinci fazı, Ocak 2001-Mart 2003’de arasında tamamlanmıştır.¹⁹ Fransa, ABD ve Fas’ta benzer projelere imza atan Fransa’dan bir mimar takımı tarafından tasarlanmıştır. Proje “En İyi Konut Projesi” dalında 2002 yılında MIPIM ödülü kazanmıştır.²⁰ Bu ödül, şirketin ismi ile beraber, İstanbul İstanbul’u markalaştırmış, yüksek inşaat kalitesinin, depreme dayanıklılığın ve değişken konut piyasasında fiyat garantisinin sembolü olmuştur.

İstanbul İstanbul, ortalama yaşı 35 olan yaklaşık 600-800 kişilik homojen bir nüfustan oluşuyor. Ortalama hane halkı geliri üst orta ya da orta diye nitelenirken, ortalama eğitim düzeyi üniversite olarak verilmiştir.²¹ Sitenin çoğu, yeni evli ve/veya küçük çocuklu çiftlerden oluşmaktadır. İstanbul İstanbul’un bu derece homojen bir nüfusa sahip olmasının sebebi, mülakatlarda da sakinlerin belirttiği üzere, nüfusun önemli bir bölümünün aynı sektörde ya da aynı holdinge bağlı farklı şirketlerde çalışan profesyonellerden oluşmasıdır. Genelde sakinler, hizmet sektöründe çeşitli alanlarda (eğitim, finans, bankacılık, medya, sigorta ve benzer

¹⁷Sönmez (1994) İstanbul’da gelir dağılımı açısından en zengin ilçelerin Beşiktaş, Kadıköy, Sarıyer, Şişli ve Eyüp olduğunu belirtir.

¹⁸Yapı Kredi Bankası 2005 yılında Koçbank ile birleşti. İstanbul İstanbul hakkında daha fazla bilgi için, bkz.[http://www.istanbul-istanbul.com/\(07/11/2011\)](http://www.istanbul-istanbul.com/(07/11/2011)) ve http://www.koray.com.tr/Istanbul_Istanbul_Project.asp (01/01/2012).

¹⁹Bu bilgi, şirkette çalışan bir yönetici tarafından verilmiştir.

²⁰ MIPIM (“Market for International Property Trade”) “Uluslararası Emlak Ticareti Pazarı” olarak çevrilebilir (<http://en.wikipedia.org/wiki/MIPIM>, 29/12/2011). Daha fazla bilgi için bkz. <http://www.mipim.com/> (29/12/2011).

²¹Site nüfusu hakkında bilgi edinmek amacıyla 2006 yılında alan çalışması sırasında site yetkililerine soru listesi e-posta olarak yollanmıştır.

sektörlerde) yönetici pozisyonunda çalışan, seçkin üniversite ve kolejlerden mezun, laik dünya görüşünü benimseyen beyaz yakalılardan oluşmaktadır. Bu nüfus profili, Göktürk'ün, güvenlikli siteler sebebiyle taşımaya başladığı ve kimi sakin ve yerli halktan kişilerin de mülakatlarda "5. Levent" diye tanımladığı kimliğiyle paralellik taşıyor: Levent, yıllar içinde İstanbul'un Avrupa yakasında, kuzey arazilerine doğru ve sırasıyla 1., 2., 3., ve 4. Levent olarak genişleyen ve daha çok batılı yaşam tarzını benimseyen, beyaz yakalı, iyi eğitim almış, hizmet sektöründeki kişilerin çalışıp yaşadığı yer olarak biliniyor. Levent, alışveriş merkezlerini, yüksek rezidansları, özellikle finans, bankacılık ve sigortacılık sektörünü ve İstanbul'un en büyük finans merkezini ve Borsa'yı barındırmasıyla belli bir kimliği temsil ediyor. İşte bu süreçte, güvenlikli sitelerin inşa edilmesi ve buna paralel hizmetlerin de gelmesiyle, Göktürk, Levent'in 5. mahallesi haline gelmiştir.

Yapılış tarihi olarak, İstanbul İstanbul bölgedeki ikinci projedir. İlki ise, mülakatlarda sıkça bahsedilen ve Kemerburgaz ve daha genel anlamda bölgeye ekonomik zenginlik ve nüfus artışı sağladığı varsayılan Kemer Country ve Kemer Country Golf Club'dır. Yapay bir göletin de bulunduğu İstanbul İstanbul, projede çalışan bir mimarın belirttiği üzere, sakinlerin aralarındaki komşuluk ilişkilerini güçlendirmek amacıyla, birbirine bakan konutlardan oluşmuştur.²² Bu da, mülakatlarda da belirttikleri üzere, sakinlere, komşularını ve özellikle de küçük çocuklarını takip edip kontrol etmede kolaylık sağlamıştır. Konutlar, birbirine yapışık sıra evlerden oluşmaktadır. Akdeniz mimarisinin hakim olduğu projede, detaylarda da Türk mimarisinden esinlenilmiştir (ahşap kullanımı gibi).²³ Projenin kimliği, broşürlerinde, web sayfasında ve reklamlarda da kullanılan, "biz bize" kavramıyla özetleniyor. Bu kavram projenin özellikle ailelere sunduğu çeşitli hizmetlerle bütünleşiyor: ev temizleme, teknik hizmet, çocuk bakımı, etkinlik organizasyonu ve özel güvenlik. Bunun yanı sıra, projede kapalı ve açık yüzme havuzları ve çeşitli spor dallarını sunan bir spor merkezi ile sauna ve spa merkezi, kreş ve çok

²² Bu bilgi, projenin inşaatında çalışmış bir mimar tarafından verilmiştir.

²³ Yine aynı mimara göre, Kuzey Akdeniz mimarisini örnek alır.

amaçlı konferans salonu ile restoran, bar ve sinemayı içeren bir sosyal kulüp binası da bulunuyor.²⁴

- **Kasaba**

Kasaba, Anadolu yakasında, Ömerli’de, Koray İnşaat Şirketi ve İş Bankası ortaklığıyla kurulmuştur.²⁵ Proje geniş ormanlarla çevrilidir ve Ömerli ve diğer yerleşim merkezlerine uzaktır. Akdeniz ve Türk mimarisini birleştiren ve Türkiye, ABD ve Belçika’dan bir mimar takımı tarafından tasarlanan Kasaba’da konutların çoğu villa tarzındadır.²⁶ İstanbul İstanbul’un aksine, görsel medyada şehre “uzaklık” söylemini kullanan projenin kimliği, izolasyon, kişiye özel ve mahremiyet kavramları üzerine kuruludur. Kasaba’da da yapay bir gölet, diğer sitelerden de öğrenci çeken özel Alev İlkokulu, geleneksel avlu şeklinde düzenlenmiş ve içinde restoran, yüzme havuzları, fitness salonu, güzellik merkezi ve süpermarketi barındıran bir sosyal kulüp binası vardır. Binicilik imkânı da bulunan Kasaba’nın en önemli özelliklerinden biri, görsel medyada da kullanılan, konutların olası kuvvetli bir depreme dayanıklılığıdır.

İstanbul İstanbul’un aksine, Kasaba Ömerli bölgesinin ilk, en büyük, en pahalı ve gelir düzeyi en yüksek projesidir. Mülakatlarda hem sakinler hem de Ömerli ve çevresini iyi bilen yerli insanlar tarafından, Kasaba ismine uygun bir şekilde, nüfusuyla, arazi genişliğiyle, sunduğu hizmet ve aktivitelerin çeşidiyle ve yerel politikaya etkisiyle, gerçek bir kasaba olarak tanımlanmıştır. Proje, teknik servis, temizlik, bahçe bakımı, jeneratör ve altyapı bakımı, haşere kontrolü imkânı sunar ve ambulans ve sağlık merkezi ihtiva eder. Alan çalışması sırasında, Kasaba’nın nüfusu yaklaşık 1100 ve ortalama yaş 45 olarak verilmiştir. Ortalama hane halkı 4 kişiden oluşurken, ortalama hane halkı gelir ve eğitim düzeyi “yüksek” olarak tanımlanmıştır.²⁷ Mesleki olarak sakinler, İstanbul İstanbul’a göre

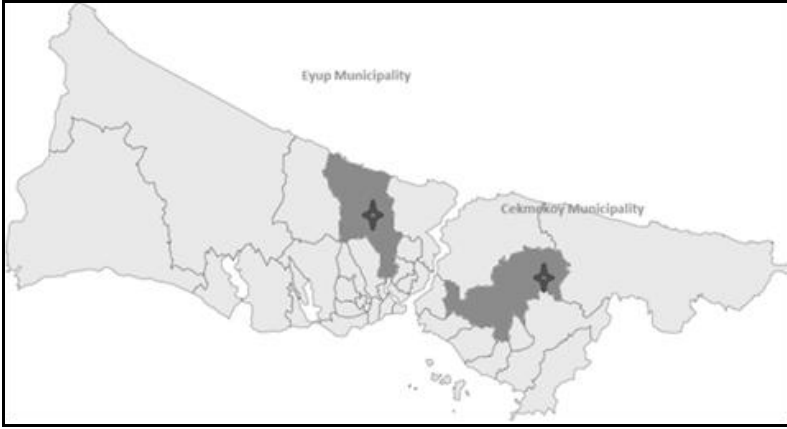
²⁴ http://www.koray.com.tr/Istanbul_Istanbul_Project.asp (05/01/2012).

²⁵ Kasaba hakkında daha fazla bilgi için bkz. <http://www.is-koray.com/Default.asp?Lang=EN> (16/12/2011).

²⁶ Kasaba, birkaç sakin ve profesyonel tarafından Amerikan evlerine/köyüne benzetilmiştir. Fakat katılımcılar, ABD’deki belirli bir yerden ziyade, geniş arazisi ve villa tarzında yapılmış ve birbirinden ayrıntı evleri sebebiyle, idealize ve hayali bir Amerikan evi/köyüne atıf yapmışlardır.

²⁷ Bu bilgi, 2006 yılında alan çalışması sırasında, e-posta vasıtasıyla, site yetkilileri tarafından verilmiştir.

daha farklılaşmıştır: maaşlı çalışanlar ve kendi işinin sahibi sakinlerin yanı sıra, hem tam zamanlı hem de yarı zamanlı çalışanlar ve emeklilerin de yaşadığı Kasaba'da konutların yaklaşık %25'inin geçici olarak kullanılması, siteye yazlık bir proje havası verir. Hem daha esnek olan hayat tarzları ve hem de kadın olmaları sayesinde, sakinler, Ömerli'de yardım kampanyalarına katıldıklarını ve özellikle yerli kız çocuklarıyla yüz yüze ve iyi ilişkiler geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Figür 1: İstanbul İstanbul Eyüp Belediyesi'ne bağlı Göktürk Köyü'nde, Kasaba ise Çekmeköy Belediyesi'ne bağlı Ömerli Köyü'nde bulunuyor. Renk ve yıldızlar yazar tarafından konulmuştur.
Kaynak: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Istanbul-map-blank.svg> (18/12/2011).

3. TARTIŞMA: SAKINLERİN AYRIŞMA BİÇİMLERİ

Bu bölümden itibaren alan çalışması sırasında toplanan veriler analiz edilecektir. Bunun için iki site karşılaştırılacak ve site içi ve dışı ilişkilere bakılacak ve Türkiye özelinde üst sınıfların birbirlerinden ayrışma dinamikleri açıklanacaktır.

3.1. Kendi İçlerinde Ayrışma Dinamikleri

Kendi içlerinde ayrışma dinamiklerini öğrenmek amacıyla, her iki sitede sakinlere komşularıyla ilişkileri sorulmuş ve diğer sakinleri tanımlamaları istenmiştir. İstanbul İstanbul'da gelir elde etme biçimi önemli bir ayrışma faktörü olarak ortaya çıkmaktadır. Mülakatlar sırasında, "hane halkı geliri" hakkındaki soruya sakinlerden üçü gelirlerini kendi emekle-

riyle elde ettikleri cevabını verdiler. Örnek olarak, biri sözlerini şöyle dile getirmiştir:

Yani Allaha şükür çok düşük değil ama orta düzeyde görüyorum ben kendimi. Çalışan kadını yok. Her işimi kendim yapıyorum. Haftada bir temizliğe birisini alıyorum. Bakıyorum insanlar valla iki çocuk gönderiyorlar özel okullara bir de çalışanları da var. Nasıl altından kalkıyorlar bilmiyorum. (P1)

Sakin, daha genel anlamda kendilerinden yüksek gelir düzeyine sahip kişiler hakkında spekülasyon yaparak, kendini hem meşru kılmakta, hem de düşük gelir düzeylerinin sebebinin daha ahlaklı yoldan gelir elde etmelerine bağlamaktadır. İstanbul İstanbul'da birkaç sakın, kendi yaşadıkları siteyi savunarak, gelirlerini hak ederek, yani başarı ve emekle elde ettiklerini anlattılar. Biri şöyle ekledi:

Gördüğüm kadarıyla burada çalışan insanlar veya burada yaşayan insanlar ya karı koca çalışan ya da kadın şu anda evde çalışmasa bile, belli bir dönem çalışmış ama hani bir diğer sitelerde gördüğünüz gibi pek mirasyedilikle vakit geçirmeyen bunu niye söylüyorum biraz daha paranın şımartmadığı, daha az şımarttığı bir insan kitlesi görüyoruz. (P2)

Sakin, İstanbul İstanbul sakinlerini herhangi bir şekilde mirasyedilikten ve şımarık davranışlardan uzak insanlar olarak tanımladı. Bu, hak edilmiş gelir ile diğer gelir elde etme biçimlerini ayırmaktadır. Hak edilmiş gelire ek olarak, bir diğer ayrışma biçimi, kültürel alandadır. En önemli tema eğitim düzeyidir. Eğer eğitim düzeyi eşitse, kültür/zevkler vurgulanmaktadır. Bu konuyu bir sakın söyle dile getirdi:

Beklentime kıyasla çok daha sıcak bir ortam buldum. [...] Okul. Okul yani mezun oldukları yerler üç aşağı beş yukarı birbirine benziyor. Entelektüel anlamda daha homojen bir yapı olduğunu tahmin ederdim. O anlamda düş kırıklığına uğradım. Aslında uğramamam gerekir. Çünkü herkes eğitilince aynı eğitimi almıyor. Alabiliyor olsaydı dünyayı kurtarmak çok kolay olurdu. Öyle bir şey olmadığını görüyoruz. (P2)

Kültürel faktör olarak eğitim ve davranış kalıplarının önemini vurguladı ve ekledi:

Ben böyle bir sitede bir yumruklaşma beklemiyorum artık. [...]Çok snop bir şey söylediğimin farkındayım. Hani sanki bunun şöyle ne alakası var ama burada oturan insanlar dediğim gibi beklenti işte bu. Belli bir entelektüel seviyeye eriştiklerini düşünerek bu sitede kesinlikle olmaz diyeceğim bir şeydi. İnsanlar hala günaydın demekten muzdaripler. Bana tuhaf geliyor. Ben tanımak zorunda bile değilim insanlara günaydın demek için burada tanıdığım insanlar bile günaydın demekte çok zorlanıyorlar. Bana ilginç gelen bir şey bu. (P2)

Bir diğer ayrışma, zevk ve hayat tarzı farklılığında ortaya çıkmaktadır. Bir sakin, diğerlerinin içki içmek ve sohbet için bir araya geldiklerini, bunun aksine, kendilerinin İstanbul İstanbul'daki aktivitelerle çok ilgilenmediğini ve çift olarak sosyal hayatlarının daha çok konserler, tiyatrolar ve filmler arasında geçtiğini ekledi. İstanbul İstanbul'u tercih etmelerinin en büyük nedenlerinden biri olarak çevresinde, İbrahim Tatlıses dinleyip balkondan haykıran kişileri görmek istememesini gösterdi (P3). Başka bir sakin ise İstanbul İstanbul'da oturanları köksüz ve birikimini hayatlarında geç elde eden sonradan görmeler olarak niteledi:

İnsan ilişkileri rezalet, suni sahte. Altyapısı yok. [...] Almanya'daki Türkler gibiyiz. Eşini dostunu çağırarak grup oluşturmak zorunda kalmışlar. [...]Sitelere şüpheli insanlar var. Samimi bir hayat kurması mümkün değil. İlk siteyi alan çekirdek kadro yok. Kiracı çok. Yeni yüzler var. Outsider burada yaşayan insanlar. Böyle olunmaz doğudur. Kirkından sonra para sahibi olan sonradan görmedir. (P4)

Sakin için sosyal ilişkiler suni ve samimi değildi. Ekledi:

"Doğma büyüme Nişantaşlıyım.²⁸" (P4)

Sakin sosyal kökenine atıf yaparak tüm siteden ayrışmaktadır. 19. yüzyıldan beri elitizmin sembolü olan Nişantaşı (Özger, 2005; Mağgönül, 2005), bu sakinin kimliğini aldığı yerdir: Benzer olarak, Mağgönül'ün (2005) çalışmasında da birkaç sakin kendini doğma büyüme Nişantaşlı

²⁸ Elias'ın (2000) "The Civilizing Process: Sociogenetic and Psychogenetic Investigations" kitabı köklü ve yeni zenginler arasındaki çatışmayı anlatır. Sistemik bir değişimden ziyade, sistem içi güç dengelerinin değişimini anlatan Elias, Türkiye gibi özellikle neoliberal küreselleşme sürecini yaşayan ülkeleri anlatmak için çok iyi bir kaynak sunuyor. Türkiye için merkez ve çevre arasındaki çatışma, buna iyi bir örnektir.

olarak tanımlamış ve Nişantaşıyla yeni inşa edilen konut projeleri arasındaki fark dile getirilmiştir: Nişantaşı gerçek ve kalıcı bir mahalle olarak tanımlanırken, yeni inşa edilen Kemer Country gibi yerlerin geçici birer 'trend' oldukları öne sürülmüştür. Nişantaşı, eski ve köklü burjuvazi ve daha çok da kültür düzeyi yüksek elitlerin ikamet alanı olmasına rağmen son yıllarda, birkaç AVM'nin açılması ve pıtrak gibi biten kafelerle bozulma göstermiştir. Buna rağmen, Nişantaşı halen elitizmin sembolü olmaya devam etmektedir.

Bir başka ayrışma dinamiği, site içindeki çalışanlarla kurulan diyalog ve davranış kalıplarıdır. Bunu bir sakin söyle dile getirdi:

"[...]çünkü biz çalışandan yanayız." (P3)

Bir diğer sakin de gönüllü çalışanlara kötü davranıldığından bahsetti:

Hey sosyal komite üyesi! İşte şu niye söyle? Ben dedim bir gün yani ben sizin maaşlı elemanınız değilim. Ben burada gönüllü çalışıyorum. Bütün sorularınıza cevap vermek ya da olanlardan sorumlu da ben değilim. İşte bilmemne birisi parti vermiş. Niye şu parayı vermemiş. Atıyorum. Bu benimle ilgili bir şey değil. Sanki ben bu işten para alıyormuşum ve diğer üyelerden de. (P5)

Başka önemli bir tema, kazanılan servet ile kültür arasındaki uçurum ve servetin çok kısa sürede kazanılmasıdır:

Nasıl bunlar 50'li 30'lu 40'li yıllarda apartman yaşamı Türkiye'nin hayatına girdi. İstanbul'un değil Türkiye genelinde insanlar ona alışabildi mi? Alışamadı. Adam hala bahçesindeki gibi halısını silkeleyip bilmem ne diyor. Yavaş yavaş alışıldı. Bu site tipi yaşama da alışılacak. Ama bunun için zaman lazım. Zaman ve hoşgörü. (P3)

Valla şimdi burada aslında ekonomik olarak yüksek gelir grubu insanlar oturuyor ama bu demek değil ki [...] Parayla biliyorsunuz kültür eşit değil. Bazen hiç beklemediğiniz insanlardan çalışanlara karşı beklemediğiniz tavırlar ortaya çıkıyor. Olduğu durumlar da olmadığı durumlar da var. Tabii bazen yakıştıramıyorsunuz ama oluyor. (P6)

Kasaba'da da sakinler hem gelir düzeyi, hem de kültürel faktörleri kullandılar. Kasaba'da iki sakin, gelir düzeyi farklılığını söyle dile getirdi:

[...] Türkiye ölçeklerine göre tabii bence yüksek gruptanız. Tek maaşlı olmamıza rağmen yüksek gruptan sayılırız. Ama tabii buradaki ortama göre herhalde en alt seviyede olanlardan. Yani maaşlı olan insanlarız. Çünkü burada çoğu insan kendi işini yapan insanlar. (P10)

Burada işte bir firmanın üst düzey yöneticileri çoğunlukta. İşte kendi küçük sanayiciler var. Onun dışında biraz daha büyükler var ama zaten burada da insanlar birbirini buluyor. Yani aşağı yukarı eşit seviyede insanlar birbirini buluyor. (P11)

Kasaba'daki gelir düzeyi farklılığı, nüfus profili incelendiğinde anlaşılabilir: büyük arazi üzerinde kurulduğu ve farklı konut tipleri barındırdığı için, mülakatlar sırasında hem çalışanlar, hem de sakinler tarafından da belirtildiği gibi, daha farklı gelir ve meslek gruplarından insanların yaşamayı seçtiği bir yerdir. Kasaba'da da sakinler, gelir düzeyi ve kültür arasındaki uçurumdan bahsettiler.²⁹ Bir sakin, bunu söyle dile getirdi:

Kültür bakımından aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Çünkü insanlar Türkiye'de para kazanma dünyada da öyledir herhalde. Kimisine miras yoluyla gelir, kimisi çalışarak edinir o parayı. Kimisi çok düşüş şeyler yaşar hayatında. [...] Dolayısıyla kültür bakımından aynı seviyede görmüyorum aslında. (P10)

Bu da, sakinlerin, farklı gelir elde etme biçimlerini birbirlerine karşı kullandıklarını göstermektedir. Davranış kalıpları da çok önemli bir ayırım, yine aynı sakin, yerli kadınların giydiği yerel bir kıyafet yüzünden dışlandıklarını anlattı ve ekledi:

Yani bir pardösü gibi bir şey. Öyle şey yapayım. Burada çok eleştiriye uğradılar. İşte bu kıyafetlerle gelmesinler. İşte hele o zaman daha servisimiz yoktu, yürüyorlardı. İşte bu kıyafetlerle yürümesinler gibi şımarıkça tavırları oldu açıkçası. Bu bana çok ters. Yani çarşaf giymediği sürece ki onu da giyebilir tabii de yani öyle bir insanı ben istemem evimde. Ama bu buranın yerel bir kıyafetidir. Ve ben nasıl siyah bir pardösü giyiyorsam o da onu giyer. (P10)

²⁹ Güvenlikli siteler hakkındaki araştırmasında Low (2003: 13) da, benzer olarak, gelir ve kültür düzeyi arasındaki farkı, sakinlerin ağzından, yeni zenginler ve kültür düzeyi yüksek kişiler arasında çıkan sorunlarla anlatır.

Sakin, şımarık tavrı eleştirirken, paranın kültürü getirmediğini, kültürün daha zor elde edildiğini anlatmaktadır. Başka bir sakın ise, para kazanmada harcanan zamanın ve emeğin değerini şu sözlerle açıklamaktadır:

Site yaşamı zor. Kurallar var, bilmiyoruz, kurallara uymuyoruz. Sollama ya-sağı var, sollayabiliyor. Öğreneceğiz herhalde beraber toplu yaşamayı. Aşama-lı değil; çok erkenden yaşanmış, sindirememiş bazı şeyleri. Para konuşuyor bazı şeyler. (P12)

Her iki sitede de, servetin elde edilmesindeki süre çok önemli bir ayrışma dinamiğidir. Bu bulgu Doğuç'un (2005) İstanbul'da üst orta sınıflara yönelik araştırmasındaki bulgularla da benzeşmektedir. Araştırmada kültürel kapitalin, yani sosyal köken ve küçüklükten beri tabi olunan kurumların çok önemli bir faktör olduğu anlatılıyor. Bourdieu ve Lamont'a atf yapan Doğuç (2005), İstanbul'da üst orta sınıfların kendilerini gelir, hayat tarzı ve kültürel pratikler açısından diğer zengin gruplarından nasıl ayırttıklarını açıklar. Mülakat yapılan üst orta sınıf mensubu kişiler emekle kazanılan gelire kolay ve illegal yollardan kazanılan geliri ayırmış ve kendilerinin şans ya da ticaret yerine, gelirlerini eğitim ve emekle kazandıklarını belirtmişlerdir.

3.2 Diğer Sitelerle Ayrışma Dinamikleri

Mülakatlar sırasında, sakınlara diğer sitelerle ilişkileri ve neden özellikle İstanbul İstanbul ve Kasaba'yı tercih ettikleri sorulmuştur. Bu yolla, sitelerin dışarıyla ilişkileri ve daha genel anlamda kimlik oluşumuna dair bilgi elde edilmiştir. Bu açıdan, İstanbul İstanbul ve Kasaba arasında farklılık vardır: diğer sitelerle karşılaştırma daha çok, İstanbul İstanbul sakınları tarafından yapılmış ve özellikle de ilk inşa edilen Kemer Country ile ayrışma dinamikleri kullanmışlardır. Birkaç sakın, gelir düzeyi açısından karşılaştırdılar. Örnek olarak, bir sakın Kemer Country'de şirket sahiplerinin, İstanbul İstanbul'da ise üst düzey yöneticilerinin yaşadığını söyledi (P7). Fakat asıl ayırım, sermayenin ve gelirin nasıl ve ne kadar sürede kazanıldığında ortaya çıktı. Birkaç sakın, İstanbul İstanbul'u başka sitelerle ve özellikle de Kemer Country ile karşılaştırdılar. Örnek olarak, bir sakın, İstanbul İstanbul sakınlarnı, on sene önceki hallerine benzetti. Kendilerinin, on sene önce her şeye sıfırdan

başlayıp birikim yaptıklarını, ailelerinden hiçbir şey kalmadığını ekledi. Kemer Country’de neden oturmak istemediğini de şu sözlerle açıkladı:

Ama bu fiyata başka bir ev daha vardı Kemer Country’de. Orayı çok düşünmüştüm. Bir Kemer Country’nin o izbe yaşantısı korkuttu beni. Biraz öyle diyorlar ne idüğü belirsiz kişiler var diyorlar. Yani kazancın nereden geldiği. Nereden geldiği belli olmayan kişiler var diyorlar. Bunlar hoş şeyler değil. Çünkü hepimiz bir aileyiz. Yani aile hayatı çok farklı. İşte çalışarak kazanmanın tadı başka daha doğrusu. (P1)

Daha önce İstanbul İstanbul içinde daha zengin gördüğü kişiler hakkında spekülâtif yorumlar yaparken, aynı kişi Kemer Country’ye karşı yaşadığı siteyi savundu. Ayrıca açık olarak İstanbul İstanbul’u bir “aile” olarak tanımladı. Bu, aynı kişinin farklı durumlara ve gruplara göre kimlik oluşturma stratejilerini nasıl değiştirdiğini de gösteriyor.

Başka bir sakin ise, İstanbul İstanbul’u Kemer Country’den ayırarak, kazandıklarını paranın farkında olan ve geldikleri yerin değerini bilip takdir eden kişilerden oluştuğunu belirtti:

[...] Tabii genelde 40-50 yaş grubu. 35-50 arası. Burası sanıyorum daha çok finansla uğraşanların oturduğu bir yer. Ama burada ben Kemer Country’yi örnek alıyorum. Hani daha çalışarak bir yere gelmiş hani elde ettiklerinin daha farkında olan bir grup. (P6)

Bu mülakatlarda kullanılan ahlaki ölçütler, sakinlerin kendilerinden daha zengin olanlara karşı aldıkları bir paravan: bu sayede, kendilerinin dürüst yollardan ancak bu kadar kazanabildiklerini, onun üzerine ancak spekülâtif yollarla çıkılabileceğini dile getirmiş oluyorlar. Bu mülakatların gösterdiği gibi, sakinler gelirlerini emekle kazandıklarını belirtip, daha zengin gördükleri sitelerde oturanları kolay (miras) ya da illegal yollardan para kazanan kişiler olarak tanımlıyorlar. Bu bağlamda, kendi aralarında ayrışırken kullandıkları kültürel kriterleri silip, İstanbul İstanbul’u yekpare bir bütün olarak tanımlıyorlar. Çok homojen bir toplulukta yaşadıkları için, kendi aralarında ayrışmak ihtiyacı duyarken, dışarıya karşı “topluluk” kimliğini kullanıyorlar. Topluluk zihniyeti daha çok alt sınıflara ve etnik/dini kimliklere ait bir kavram olarak düşünülür.

Oysa burada, üst sınıfların da kendilerinden sınıfsal olarak üst gördüklerine karşı benzer bir strateji geliştirdikleri görülüyor.

İstanbul İstanbul sakinleri, kendi sitelerini, sosyal ilişkiler açısından da ayırdılar:

Yani en sosyal olan. Yani bazı siteler var mesela komşusunu yan komşusunu tanımıyor. Villada yaşıyor ama yan komşusunu tanımıyor. Mesela burada iki yüz hane var ve herkes birbirini tanıyor. Çocuklar açısından çok rahat. En azından çocuğumun kiminle oynadığını nereye gittiğini ne yaptığını kiminle arkadaşlık ettiğini biliyorum. Yani o açıdan benim için çok güvenli. (P8)

Sakin, villada yaşayanları, komşularını tanımayan yabancılaşmış kişiler olarak görüyor. Bunun aksine, İstanbul İstanbul'da yaşayanları, komşuluk ilişkileri kuvvetli ve daha insancıl olarak tanımlıyor. Başka bir sakin, Kemer Country'yi komşuluk ilişkilerine sahip olmayan bir yer olarak tanımladı:

Kemer Country'yi hep bilirim ama. Kemer Country bana hep soğuk gelir. Yani insan ölçülerinde değil. Onlar tamam havuzunu yapmış dairesini yapmış binasını yapmış oturuyor. Yani komşuluk yok bir şey yok. Halbuki burada çıktığın zaman bir yanda bir komşum var. İnsan her şeyine muhtaç oluyor komşunun sonuça. (P1)

Sakin, mekan ile sosyal ilişkiler arasında bağ kuruyor ve daha az gelir düzeyine sahip olduğu halde, iyi komşuluk ilişkilerinin hakim olduğu İstanbul İstanbul'u savunuyor. Bunun aksine, Kemer Country yüksek gelire sahip, fakat daha az iletişimin ve arkadaşlığın olduğu bir yer olarak görülüyor. Bu, düşük gelir düzeyiyle iyi ilişkilerin ve yüksek gelir düzeyiyle daha mesafeli ilişkilerin arasındaki paralelliği gösteriyor. İstanbul İstanbul'da komşuların birbirine duydukları "ihtiyaç" olumlu bir özellik olarak algılanıyor ve bu sayede birbirlerine ne kadar bağlı oldukları gösteriliyor. Başka bir sakin ise, Göktürk'e ilk taşındıklarında İstanbul İstanbul dışında bir tek Kemer Country olduğunu söyledi ve ekledi:

Bir de burası vardı. Yani ben Kemer Country'de oturmayı hiçbir zaman düşünmedim. Bu demin söylediğim sebeplerden ötürü. Çok daha izole bir hayat gibi geliyor bana. Ayrıca da yani biraz çocuğumun da biraz öyle bir yerde yetişmesini de istemedim. Yani orası neden hani böyle Türkiye'nin dışında bir

yer olarak görüyorum. Hani çocukların da bu kadar kapalı kapılar ardında ayrı bir dünyada yaşaması taraftarı değilim. (P6)

Sakin Kemer Country'yi çocuk yetiştirmek açısından uygun olmadığını aksine izole ve Türkiye gerçeklerinin dışında bir yer olduğunu söylüyor. Başka bir sakin, Kemer Country'nin çok farklı bir yer olduğunu, orada çok geniş bir arazide "uçta" insanların yaşadığını bunun aksine İstanbul İstanbul'un birbirine benzer insanlardan oluştuğunu söyledi (P9). Kemer Country yine bir başka sakin tarafından izolasyonun yaşadığı gizli bir cennet olarak nitelendi (P4). Bu, mekan ve insan arasındaki ilişkiyi göstermesi açısından ilginç bir ayrıntı; ayrıca mekanın nasıl sosyal ilişkiyi azaltabileceğini de gösteriyor. Makalenin yöntem ve kapsam bölümünde de tartışıldığı gibi, İstanbul İstanbul, sakinlerini bir araya getirmek üzere tasarlanmış bir sitedir. Site bölgedeki diğer yerleşim yerlerine yakındır ve Göktürk'teki inşaat hızı sayesinde sitenin çevresi diğer sitelerle dolmuştur. Bu durum İstanbul İstanbul sakinlerini çevreden daha fazla ayırmak isteğine itekleyebilir. Fakat İstanbul İstanbul sakinleri Göktürk'te onlarca site olmasına rağmen, sadece Kemer Country'yle karşılaştırma yaptılar. Bunun arkasında gelir düzeyi farklılığı ve Kemer Country'nin yarışmaya geçecek bir rakip olarak algılanması yatıyor. Sakinler daha düşük gelirlerini meşru kılıyor ve kendilerini ahlâklı bir kapitalist düzene oturtuyorlar.

Benzer bir karşılaştırma, aynı derecede olmasa bile, Kasaba'da da yapıldı: örnek olarak, Kemer Country'den uzak olmasına rağmen, Kasaba ile Kemer Country'yi karşılaştıran bir sakin, Kasaba'nın daha kozmopolit ve mazbut, Kemer Country kadar snop olmadığını söyledi (P13). Başka bir sakin ise, Kasaba'yı Beykoz Konakları ile şöyle karşılaştırdı:

Buradaki insanlar da çok birbirinden farklı değil. Burası çok ultra bir site değil. Yani işte Beykoz Konakları'nda işte tanınmış işadamları yok ünlü sanatçılar bunlar hani tabii gelir seviyesi çok da eşit değil ama. (P11)

Fakat bu, gelir elde etme biçiminden çok, Kasaba'nın mazbutluğunu ve sıradanlığını göstermek amacını taşıyor. Bu karşılaştırmalara rağmen, Kasaba'da hiçbir sakin gelir durumunu İstanbul İstanbul'da olduğu gibi meşrulaştırmaya çalışmadı. Bunun sebeplerinden biri, iki site arasındaki

inşaat tarihçesi farklılığı: İstanbul İstanbul, Kemer Country'den sonra inşa edilen ikinci siteyken, Kasaba Ömerli'nin ilk, en büyük ve en prestijli sitesi olarak biliniyor. Bunun yanı sıra, Kasaba, Ömerli'deki diğer siteler içinde gelir düzeyi en yüksek ve sakinler meslek açısından daha farklılaşmış durumdadır. İstanbul İstanbul maaşlı elemanlardan oluşurken, Kasaba'da kendi işlerinin sahibi sakinlerin sayısı çok fazladır. Sonuçta, İstanbul İstanbul sakinleri sadece gelir düzeyi daha yüksek olanları referans alıyorlar. Bu farklılığı ortadan kaldırmak ve düşük gelir düzeylerini meşru kılmak için de iyi komşuluk ilişkilerini ve dürüst şekilde para kazanmalarını öne sürüyorlar.

3.3 Sonuç Yerine: Ahlaklı Kapitalizm

Bu makale, güvenli siteler literatürüne iki noktada katkı yapmıştır: Birincisi, yöntemsel olarak karşılaştırmalı-ilişkisel bir perspektif benimseyerek güvenli siteler arasındaki farkları incelemiş, güvenli sitelerin genelleştirilemeyeceğini ve karşılaştırmalı ve uzun vadeli araştırma ihtiyacını göstermiştir. Bu sayede, güvenli sitelerin, daha çok yerli halklarla sınırlı tutulan dış dünya ile ilişkileri, diğer siteler bağlamında incelenmiş ve kendi içlerindeki rekabet gösterilmiştir. Araştırmada iki site arasında büyük bir fark ortaya çıkmaktadır: Kasaba'daki sakinler, kendilerini başkalarıyla karşılaştırma ihtiyacı görmezken, İstanbul İstanbul'daki sakinler, Kemerburgaz ve Göktürk beldesinin ilk, en büyük ve gelir düzeyi en yüksek sitesi olarak bilinen ve basında da sıkça "elit" bir imajla yer alan Kemer Country ile karşılaştırma yapmışlar ve gelir elde etme biçimlerini ve iyi sosyal ilişkilerini ayrışma dinamikleri olarak kullanmışlardır. Sakinler, dışarıya karşı ilgisiz ve apolitik bir tavır takınmak yerine, politik bir duruş benimseyip, sınıfsal farklılaşma kalıpları kullanmışlardır. Bu sonuçlar, sakinlerin, gelir düzeyi yüksek kişileri daha ahlaksız yoldan para kazanmakla suçladıklarını gösteriyor. Bu da, sınıf kavramının önemini yitirmediği, aksine, üst orta ve üst sınıfların da kendi aralarında sınıfsal (gelir) ayrışma dinamiklerini kullandıklarını gösteriyor.

İkinci olarak, makale, Lamont'un (1992) sembolik sınırlar teorisini geliştiriyor. Bu teoriyi kullanma nedeni, ekonomik, kültürel ve ahlaki sınırları içeren, farklı kültürlere de uyarlanabilen esnek bir kavram olmasıdır: Lamont, sadece Fransa'nın üst sınıf hayatını analiz eden Bourdieu'nun

kültürel kapitaline alternatif, farklı kültürleri de kapsayan daha esnek bir kavram önerebilmek amacındadır. Lamont, Bourdieu'nun ahlak analizine yeterince eğilmediğini ve ahlakın bağımsız bir kategori olarak incelenmesi gerektiğini savunur. Bunun için "sembolik sınırlar" kavramını önerir ve ekonomik ihtiyaçtan öte, kültürel faktörlerin de değer yaratmaya katkı sağladığını belirtir. Üç tip sembolik sınır vardır: İlki, samimiyet, iş etiği, kişisel sağlamlık ve ötekileri düşünebilme yeteneği gibi ahlaki sınırlardır. İkincisi, malvarlığı, iktidar ve profesyonel başarı gibi sosyo-ekonomik sınırlardır. Üçüncüsü ise eğitim, akıl, davranış kalıpları, zevk ve yüksek kültüre hâkim olmak gibi kültürel sınırlardır. Lamont çalışmasında Fransa ve ABD üst orta sınıf karşılaştırması yapar: ABD'de iş yerinde arkadaşlık, çatışma engelleme, takım çalışması, başarıya ve rekabetçi olma durumu ve ahlaki püritenlik önemliken, Fransa'da iş etiği, rekabet edebilme kabiliyeti ve zeka parlaklığı ve bunun yanında takım çalışması, çatışma engelleme ve pragmatizm önemlidir. Lamont bu ahlaki dini ahlaktan ayırır.^{30 31}

Makale, Lamont'a iki noktada katkıda bulunuyor. Birincisi, Lamont ahlaki bağımsız bir kategori olarak incelemiştir. Aksine ahlak, benimlenen yaşam tarzına göre şekillenir: Her iki siteden de sakinler "ahlaklı kapitalizmin" sınırlarını çizdiler³² ve dini bir ahlaktan öte, laik, bu dünyada yaratılan ve kapitalist bir toplumda şekillenen bir ahlak yapısını kullandılar. Bu ahlak, dürüst bir profesyonel ve gündelik hayatta uyulması gereken kurallar bütünü, davranış ve düşünce kalıplarından oluşmaktadır. Makale, sembolik sınırlar (*symbolic boundaries*) kavramı yerine, "ilişkisel sınırlar" (*relational boundaries*) kavramını önererek, sakinlerin

³⁰ Lamont (1992) üst orta sınıfların dinden daha bağımsız bir ahlaka sahip olduklarını ve mülakatlarda nadir olarak dine atıf yaptıklarına dikkat çeker. Ayrıca dini kriterleri kullanan geleneksel Katolik Fransız burjuvazisi ve ABD'deki köktendinci Hristiyanlar'dan bahseder. Bu kişiler kendilerini "yeni zenginlerden" üstün görürler. Bu sonuçlara rağmen, çoğu zaman ahlaki kalıpların, hiyerarşi yerine yalnızca farklılık yarattığını belirtir.

³¹ Lamont, ahlak, din ve kapitalizm arasındaki bağı inceleyen ilk araştırmacı olmamıştır. Weber (1985) 18. ve 19. yüzyıllarda ortaya çıkan endüstriyel kapitalizm ile Protestan ahlakını bütünleştirmiştir. Fakat Lamont'un araştırmasında kendilerini kapitalist bir ahlakla bağdaştıranlar, dini bütünler değil, aksine dine nadir olarak atıf yapan üst orta sınıflardır.

³² Bu sonuçlar, kapitalizmin ahlaklı ya da ahlaksız olduğunu göstermez; sadece kapitalist bir sistemin ahlaki sınırlarını gösterir.

farklı gruplar için farklı ayrışma dinamikleri kullandıklarını gösteriyor.³³ İkinci olarak, Lamont Bourdieu'un sembolik kapitaline çok eğilmemiştir ve ahlaki sınırların hiyerarşi yerine farklılık ve tolerans yaratacağını dile getirmiştir. Lamont'un aksine, veriler, sakinlerin farklılık ve tolerans yerine, aralarında hiyerarşi yaratarak kimin daha dürüst olduğunu tanımladıklarını göstermektedir.³⁴ Ayrıca son ekonomik kriz, özellikle finans sermayesini ve spekülative yolla kazanılan geliri sorgular hale getirmiş; kapitalizm global ölçekte yeni terimler icat ederek kendini temize çekmeye çalışmıştır.³⁵ Bu son derece güncel konulara eğilen makalenin bulguları sadece Türkiye'ye değil, 1980 sonrası benzer şekilde kısa zamanda büyük değişimlere uğramış farklı toplumlara da ışık tutabilir.

Teşekkür: Bu araştırma için İstanbul İstanbul ve Kasaba sakinlerine, alana erişmem için yardımcı olmuş kişilere ve derin bilgisiyle araştırmaya katkıda bulunmuş profesyonel ve yerlilere teşekkürü borç bilirim.

KAYNAKÇA

- Alver, K. (2007). *Siteril Hayatlar: Kentte Mekansal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler*. Ankara: Hece Yayınları.
- Arolat, E. (2003). Temmuz-Ağustos). Site. *Arredamento*, 07-08, 73-74.

³³ Doğuç (2005) üst orta sınıfların, dini ahlaki kullanmadığını anlatır. Bunun aksine, alt sınıflar, daha muhafazakar değerlere ve kader inancına sahiptirler. Bu bağlamda, Ayata da (2002) yeni orta sınıfların kendilerini yeni zenginler ve özellikle de İslami orta sınıflardan ayırdıklarını vurgular. Araştırma kapsamında her iki siteden de sakinlere, yerli halklarla ilişkileri sorulmuştur. Her iki siteden sakinler, benzer olarak yerli halkları daha muhafazakar görmüşlerdir. Bu da, sakinlerin yerli halklara karşı birbirlerine kullandıkları dinamiklerden daha farklı dinamikler kullandıklarını gösterir. Ayrıca, Türkiye gibi son derece parçalanmış bir toplumda tek bir ahlak yapısı yoktur: Sakinlerin benimsediği "ahlaklı kapitalizmi"nin yanında, özellikle İslam'ın yükselişe geçip kapitalizmle bütünleştiği ve sermaye haline geldiği Türkiye'de, ekonomik yapı ve ahlak arasındaki ilişki yeniden sorgulanmaya başlamıştır. Burada, Kemer Country'den ahlaklı kapitalizmin sınırlarını çizerek ayrışan İstanbul İstanbul sakinlerinin yeni İslami zenginlerden kendilerini hangi sınırlarla ayıştıracakları da ayrı bir araştırma konusudur. Bu da farklı ahlak biçimlerinin birbiriyle rekabet halinde olduklarını gösteriyor.

³⁴ Sonuçlar, sosyal teoriler arasındaki bağları da ortaya çıkarıyor: Lamont'un ahlaki sınırları, Bourdieu'un sembolik kapitali ve Weber'in sosyal onuru birbirine benzerdir. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Tanülkü (2010).

³⁵ Son yıllarda, özellikle Batı dünyasında yeni bir hayat tarzı yükseliyor: bu, hayvan hakları, etik tüketim, adil ticaret, çevre hakları gibi kavramlara önem veren, insanların daha ahlaklı bir hayat arayışını gösteriyor. Bu hayat tarzı, doğada eriyen maddeleri, geri dönüşümü ve zulüm, kölelik olmadan üretilen ürünleri harcamayı cesaretlendiriyor. Yazarlar, etik tüketimin politik sonuçlar doğurabileceğini savunuyorlar (Barnett, Cloke, Clarke & Malpass, 2005).

- Asiedu, A.B. & Arku, G. (2009). The Rise of Gated Housing Estates in Ghana: Empirical Insights from Three Communities in Metropolitan Accra. *Journal of Housing and Built Environment*, 24 (3), 227-247.
- Atkinson, R. & Flint, J. (2004). The Fortress UK? Gated Communities, The Spatial Revolt of The Elites and Time-Space Trajectories of Segregation. *Housing Studies*, 19 (6), 875-892.
- Atkinson, R., & Blandy, S. (2009). Gated Communities/Privatopias. *International Encyclopaedia of Human Geography*, 297-301.
- Ayata, S. (2002). The New Middle Class and the Joys of Suburbia, D. Kandiyoti & A. Saktanber (Ed.) *Fragments of Culture: The Everyday of Modern Turkey* (ss. 25-42). London; New York: I.B. Tauris & Co Publishers.
- Bali, R. N. (2004). *Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a Yeni Seçkinler, Yeni Mekanlar, Yeni Yaşam-lar*. 6. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Barnett C., Cloke, P., Clarke, N. & Malpass, A. (2005). Consuming Ethics: Articulating the Subjects and Spaces of Ethical Consumption. *Antipode*, 37, 23-45.
- Bartu, A. (2000). Eski Mahallelerin Sahibi Kim? Küresel Bir Çağda Tarihi Yeniden Yazmak. Ç. Keyder, (ed.) *İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında* (ss. 43-59). İstanbul: Metis.
- Bartu, A. (2002, Ocak). Dışlayıcı Bir Kavram Olarak 'Mahalle'. *İstanbul*, 40 (1), 84-86.
- Bartu, A. & Kolluoğlu, B. (2008). Emerging Spaces of Neoliberalism: A Gated Town and a Public Housing Project in Istanbul. *New Perspectives on Turkey*, 39, 5-46.
- Blakely, E. & Snyder, M. G. (1997). *Fortress America*. Washington DC: The Brookings Institution Press; Cambridge, MA: Lincoln Institute of Land Policy.
- Bora, T. & Erdoğan, N. (2005). Zenginlik: 'Zengin' Bir Araştırma Gündemi, 'Yoksul' Bir Literatür. *Toplum ve Bilim*, 104, 3-12.
- Boratav, K. (2005). *1980'li Yıllarda Türkiye'de Sosyal Sınıflar ve Dönüşüm*. 2. baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Caldeira, T.P.R. (2000). *City of Walls: Crime, Segregation, and Citizenship in Sao Paolo*. Berkeley: University of California Press.
- Çınar, C., Çizmecı, F. & KÖKSAL, A. (2006). The New Address of Social Polarization in İstanbul: Gated Communities. 42. ISoCaRP International Planning Congress. İstanbul, Türkiye.
http://www.isocarp.net/Data/case_studies/854.pdf [15/07/2009].
- Coy, M. & Pohler, M. (2002). Gated Communities in Latin American Megacities: Case Studies in Brazil and Argentina. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 29 (3), 355-370.
- Danış, D. (2001). İstanbul'da uydu yerleşmelerin yaygınlaşması: Bahçeşehir örneği, F. Gümüšoğlu (Ed.) *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan* (ss. 151-160). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Davis, M. (1998). *City of Quartz: Excavating the Future in Los Angeles*. London: Pimlico.
- Doğuç, S. (2005). Yeni Orta Sınıfların Gözünden Zenginlik ve Yoksulluk. *Toplum ve Bilim*, 104, 73-91.

- Dündar, O. & ÖZCAN, Z. (2003). An Example of a Gated Community from Ankara, Turkey. Gated Communities: Building Social Division or Safer Communities Conference, Glasgow: İskoçya.
- Ekinci, O. (1994). *İstanbul'u Sarsan On Yıl: 1983-1993*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Elias, N. (2000). *The Civilizing Process: Sociogenetic and Psychogenetic Investigations*. Revize edilmiş baskı. Oxford: Blackwell.
- Erman, T. (2001). The Politics of Squatter (Gecekondu) Studies in Turkey: The Changing Representations of Rural Migrants in The Academic Discourse. *Urban Studies*, 38 (7), 983-1002.
- Esen, O. (2007, Mayıs). Gökürk: Temel Parametreler. *İstanbul* 59 (5), 98-101.
- Fishman, R. (1996). Bourgeois Utopias: Visions of Suburbia. S.S. Fainstein & S. Campbell (Ed.) *Readings in Urban Theory* (ss. 23-60). Cambridge, Mass.: Blackwell.
- Geniş, Ş. (2007). Producing Elite Localities: The Rise of Gated Communities in İstanbul. *Urban Studies*, 44 (4), 771-798.
- Giroir, G. (2003). Gated Communities, Clubs in a Club System: The Case of Beijing (China). Gated Communities: Building Social Division or Safer Communities Conference, Glasgow, İskoçya.
- Glasze, G. & Alkhayyal, A. (2002). Gated Housing Estates in the Arab World: Case Studies in Lebanon and Riyadh, Saudi Arabia. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 29 (3), 321- 336.
- Graham, S. & Marvin, S. (2001). *Splintering Urbanism: Network Infrastructures, Technological Mobilities and the Urban Condition*. London: Routledge.
- İnal Çekiç, T. & Gezici, F. (2005). Spatial Impacts of New Housing Trends in the Periphery of the İstanbul Metropolitan Area, 45. Congress of the European Regional Science Association: Land Use and Water Management in a Sustainable Network Society. Amsterdam, Hollanda.
<http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa05/papers/41.pdf> (15/07/2009).
- Işık, O. & PINARCIOĞLU, M. (2005). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*. 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Jurgens, U. & GNAD, M. (2002). Gated Communities in South Africa: Experiences from Johannesburg. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 29 (3), 337-353.
- Keyder, Ç. (2000). Arka Plan, Ç. Keyder (Ed.) *İstanbul Küresel ile Yerel Arasında* (ss. 9-40). İstanbul: Metis.
- Kozanoğlu, H. (1993). *Yuppies, Prenslar ve Bizim Kuşak*. 3. baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kurtuluş, H. (2005a). Bir 'ütopya' olarak Bahçeşehir, H. Kurtuluş (ed.) *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (ss. 77-126). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kurtuluş, H. (2005b). İstanbul'da kapalı yerleşmeler: Beykoz Konakları örneği, H. Kurtuluş (ed.) *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (ss. 161-187). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Lamont, M. (1992). *Money, Morals, and Manners: The Culture of the French and American*

- Upper-Middle Class*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lang, R. E. & Danielsen, K. A. (1997). Gated Communities in America: Walling Out the World? *Housing Policy Debate, Fannie Mae Foundation*, 8 (4), 867-899.
- Lee, S. & Webster, C. (2006). Enclosure of the Urban Commons. *Geojournal*, 66 (1-2), 27-42.
- Le GOIX, R. & Webster, C. (2008). Gated Communities. *Geography Compass*, 2 (4), 1189-1214.
- Lemanski, C., (2006). Spaces of Exclusivity or Connection? Linkages between a Gated Community and its Poorer Neighbour in a Cape Town Master Plan Development. *Urban Studies*, 43 (2), 397-420.
- Low, S. (2003). *Behind the Gates: Life, Security and the Pursuit of Happiness in Fortress America*. New York: Routledge.
- Mağgönül, Z. (2005). 'Seçkin' Sementin 'Seçkin' Sakinleri: Teşvikiye-Nişantaşı. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Mckenzie, E. (1994). *Privatopia: Homeowner Associations and the Rise of Residential Private Government*. New Haven, Conn.: Yale University Press.
- Miao, X. & Zhen, Y. (2009). Design History of China's Gated Cities and Neighbourhoods: Prototype and Evolution. *Urban Design International*, Özel Sayı: Changing Chinese Urban Design Practice, 14 (2), 99-117.
- Nader, L. (1972). Up The Anthropologist: Perspectives From Studying Up, D. Hymes (ed.), *Reinventing Anthropology*. N.Y.: Pantheon Books.
- Öktem, B. (2005). Küresel Kent Söyleminin Kentsel Mekanı Dönüştürmedeki Rolü. H. Kurtuluş (Ed.), *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (ss. 26-76). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Öncü, A. (1988). The Politics of the Urban Land Market in Turkey: 1950-1980. *International Journal of Urban and Regional Research*, 12 (1), 38-64.
- Öncü, A. (1999). 'İdealinizdeki ev' mitolojisi kültürel sınırları aşarak İstanbul'a ulaştı. *Birikim*, 123 (7), 26-34.
- Özger, O.T. (2005, Ocak). Avrupa Yakası: Nişantaşı, Atlas İstanbul Özel Sayısı.
- Özkan Töre, E. & Kozaman Som, S. (2009). Sosyo-Mekansal Ayrışmada Korunaklı Konut Yerleşmeleri: İstanbul Örneği. (Gated Communities in the Socio-Spatial Segregation Process: The Istanbul Case). *Megaron* 4 (3), 121-130.
- Perouse, J. F. & Danış, D. (2005). Zenginliğin mekanda yeni yansımaları: İstanbul'da güvenli siteler. *Toplum ve Bilim*, 104, 92-123.
- Pow, C. P. (2009). Good and Real Places: a Geographical-Moral Critique of Territorial Place-Making. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 91 (2), 91-105.
- Rieniets, T. (2007, Mayıs). Göktürk: İnkâr, Mübadele, Adaptasyon. *İstanbul*, 59 (5), 102-105.
- Rivadulla, M. J. A. (2007). Golden Ghettos: Gated Communities and Class Residential Segregation in Montevideo, Uruguay. *Environment and Planning A*, 39 (1), 47-63.
- Robins, K. & Aksoy, A. (2000). World Apart and Together: Trial by Space in Istanbul. G. Bridge & S. Watson (Ed.), *A Companion to the City* (ss. 342-353). Malden, MA: Blackwell Publishers.

- Roitman, S. (2010). Gated Communities: Definitions, Causes and Consequences. *Urban Design and Planning* 163 (1), 31-38.
- Roitman, S., Webster, C., & Landman, K. (2010). Methodological Frameworks and Interdisciplinary Research on Gated Communities. *International Planning Studies* 15 (1), 3-23.
- Roitman, S. & Phelps, N. (2011). Do Gates Negate the City? Gated Communities' Contribution to the Urbanisation of Suburbia in Pilar, Argentina. *Urban Studies*, 48 (16), 3487-3509.
- Ross, A. (2000). *The Celebration Chronicles: Life, Liberty, and the Pursuit of Property Value in Disney's New Town*. London: Verso.
- Sabatini, F. & Salcedo, R. (2007). Gated Communities and the Poor in Santiago, Chile: Functional and Symbolic Integration in a Context of Aggressive Capitalist Colonization of Lower-Class Areas. *Housing Policy Debate*, 18 (3), 577-606.
- Salcedo, R. & Torres, A. (2004). Gated Communities in Santiago: Wall or Frontier? *International Journal of Urban and Regional Research*, 28 (1), 27-44.
- Sekman, M. (2003). *Türk Usulü Başarı*, 5. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Şenyapılı, T. (2003, Temmuz-Agustos). Kaçış Adaları. *Arredamento*, 07-08, 57-61.
- Şimşek, A. (2005). *Yeni Orta Sınıf*. İstanbul: L&M Yayınları.
- Soja, E. W. (2000). *Postmetropolis: Critical Studies of Cities and Regions*. Malden, MA: Blackwell Publishers.
- Sönmez, M. (1994). *Grafiklerle 1990'larda İstanbul*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Sönmez, M. (1996). *İstanbul'un İki Yüzü 1980'den 2000'e Değişim*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Suarez Carrasquillo, C.A. (2011). Gated Communities and City Marketing: Recent Trends in Guaynabo, Puerto Rico. *Cities*, 28 (5), 444-451.
- Sümer, B. (2003). White vs. Black Turks: The Civilising Process in Turkey the 1990s. Master tezi. Ankara: ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanülkü, B. (2008). Designing Distinctions: Creation and Materialisation of Gated Communities. *Conference Proceedings "Home and Urbanity, Cultural Perspectives on Housing and Everyday Life"* (ss. 269-288). Kopenhagen: Kopenhagen Üniversitesi.
- Tanülkü, B. (2010). An Exploration of Two Gated Communities in Istanbul. Unpublished PhD. Thesis, Lancaster: Lancaster Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.
- Tanülkü, B. (2012). Gated Communities: From Self-Sufficient Towns to Active Urban Agents. *Geoforum*, 43 (3), 518-528.
- (yayın aşamasında) <http://dx.doi.org/10.1016/j.geoforum.2011.11.006> (26/01/2012).
- Weber, M. (1985). *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. London: Unwin Paperbacks.
- Webster, C. (2002). Property Rights and the Public Realm: Gates, Green Belts and Gemeinschaft. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 29 (3), 397-412.
- Webster, C., Glazse, G. & Frantz, K. (2002). The Global Spread of Gated Communities. *Environmental and Planning B: Planning and Design*, 29 (3), 315-321.

Wu, F. (2010). Gated and Packaged Suburbia: Packaging and Branding Chinese Suburban Residential Development. *Cities*, 27 (5), 385-396.

WEB SAYFALARI

<http://www.gatedcommunities.istanbul2011.itu.edu.tr/> (22/01/2012)

<http://www.kapaliyerlesmeler.itu.edu.tr> (22/01/2012)

<http://www.koray.com> (16/12/2011)

<http://www.istanbul-istanbul.com/> (07/11/2011)

http://www.koray.com.tr/Istanbul_Istanbul_Project.asp (01/01/2012)

<http://en.wikipedia.org/wiki/MIPIM> (29/12/2011)

<http://www.mipim.com/> (29/12/2011)

http://www.koray.com.tr/Istanbul_Istanbul_Project.asp (05/01/2012)

<http://www.is-koray.com/Default.asp?Lang=EN> (16/12/2011)

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Istanbul-map-blank.svg> (18/12/2011)

Dr. Başak Tanülkü: 2010 yılında İngiltere Lancaster Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde, "An Exploration of Two Gated Communities in İstanbul, Turkey" başlıklı doktora araştırmasını tamamlayan Başak Tanülkü, özellikle kent sosyolojisi, kentsel ve bölgesel planlama, sosyomekansal farklılaşma, güvenlikli siteler ve benzeri konut projeleri konularında çalışmaktadır. Lisans derecesini Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde ve yüksek lisans derecesini ise İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler dalında tamamlayan ve güvenlikli siteler hakkında çeşitli konferanslarda bildiri sunan Tanülkü, bu konuya karşılaştırmalı bir perspektifle yaklaşıyor. Güvenlikli sitelerin sakin profilleri, mekansal düzenekleri, site içinde ve dışarıyla ilişkileri, yerel siyasi aktörlerle çatışmaları ve bunların sonunda ortaya çıkan güvenlik açıklarını analiz ediyor. Yazarın, 2012 yılında Geoforum Dergisi'nde "Gated Communities: From "Self-Sufficient Towns" to "Active Urban Agents" başlıklı makalesi basılacaktır (Geoforum, 43 (3), 2012).

E-posta: b_tanulku@yahoo.co.uk